

**PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY OF POSTMODERNISM:
VALUES, COMPETENCE, DIGITALIZATION**

**ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ:
ЦІННОСТІ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ**

Edited by prof. Tsvietkova Hanna

За наук. ред. проф. Ганни Цветкової

Inter
GING

Bibliografische Information der Deutschen Nationalbibliothek

Die Deutsche Nationalbibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <http://dnb.dnb.de> abrufbar.

Bibliographic information published by the Deutsche Nationalbibliothek

The Deutsche Nationalbibliothek lists this publication in the Deutsche Nationalbibliografie; detailed bibliographic data are available on the Internet at <http://dnb.dnb.de> .

Information bibliographique de la Deutsche Nationalbibliothek

La Deutsche Nationalbibliothek a répertorié cette publication dans la Deutsche Nationalbibliografie; les données bibliographiques détaillées peuvent être consultées sur Internet à l'adresse <http://dnb.dnb.de> .

Informazione bibliografica della Deutsche Nationalbibliothek

La Deutsche Nationalbibliothek registra questa pubblicazione nella Deutsche Nationalbibliografie; dettagliati dati bibliografici sono disponibili in internet in <http://dnb.dnb.de> .

Библиографическая информация Немецкой Национальной Библиотеки

Немецкая Национальная Библиотека вносит эту публикацию в Немецкую национальную библиографию; подробные библиографические данные можно найти в интернете на странице: <http://dnb.dnb.de> .

Información bibliográfica de la Deutsche Nationalbibliothek

La Deutsche Nationalbibliothek recoge esta publicación en la Deutsche Nationalbibliografie. Los datos bibliográficos están disponibles en la dirección de Internet <http://dnb.dnb.de> .

**ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ
ПОСТМОДЕРНІЗМУ: ЦІННОСТІ,
КОМПЕТЕНТНОСТІ, ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ**

За науковою редакцією професора Ганни Цвєткової

**PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY OF
POSTMODERNISM: VALUES, COMPETENCE,
DIGITALIZATION**

**According to the scientific edition of Professor Anna
Tsvetkova**

Collective Monograph

Aerzen 2021

ISBN 978-3-946407-10-2

(e-book)

<https://doi.org/10.192219/978-3-946407-10-2/>

DDC/УДК 37+159.9]:141.78:37.011:[17.022.1+005.336+004]

ПЕДАГОГІКА І ПСИХОЛОГІЯ ПОСТМОДЕРНІЗМУ: ЦІННОСТІ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ: колективна монографія / за наук.

ред. проф. Цветкової Ганни – Aerzen : Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. – 504 с.

Науковий редактор – Цветкова Ганна – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М.П. Драгоманова, м. Київ, Україна).

Рецензенти:

Бех Іван Дмитрович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) Національної академії педагогічних наук України, директор інституту проблем виховання НАПН України;

Світлана Сисоєва, академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Київ, Україна;

Набока Ольга Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Презентована монографія охоплює актуальні питання сучасної психолого-педагогічної освіти: порівняльні аспекти формування національно-культурної ідентичності особистості; інноваційні проекти науковців; тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти в епоху постмодернізму; актуальні питання підготовки компетентнісного майбутнього професійного педагога; проблеми постмодерної діджиталізації освіти в практичних розробках; навчання дорослих в умовах неформальної освіти.

Видання адресоване вченим-дослідникам, вихователям, учителям-практикам, науковцям-початківцям і всім небайдужим до проблем дитинства, виховання, формування національно-культурної ідентичності, розвитку освіти України у столітті цифровізації та глобальних, пандемічних викликів.

PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY OF POSTMODERNISM: VALUES, COMPETENCE, DIGITALIZATION: Collective Monograph

According to the scientific edition of Professor Anna Tsvietkova – Aerzen : Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. – 504 с.

Editor in chief – Hanna Tsvietkova – DSc in Pedagogics (Doctor of Pedagogical Sciences), Professor (National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine).

Reviewers:

Bekh Ivan Dmytrovych – DSc in Pedagogics (Doctor of Pedagogical Sciences), Professor, Full Member (Academician) of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Director of the Institute of Problems of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine;

Svetlana Sysoeva, academician-Secretary of the Department of General Pedagogy and Philosophy of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor

of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member (Academician) of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

Naboka Olga Georgiivna – DSc in Pedagogics (Doctor of Pedagogical Sciences), Professor, First Vice-Rector of Donbass State Pedagogical University

The presented monograph deals with topical issues of modern psychological and pedagogical education: comparative aspects of the formation of the national and cultural identity of the individual; innovative projects of scientists; trends in the development of preschool and primary education in the era of postmodernism; topical issues of training a competent future professional teacher; problems of postmodern digitalization of education in practical constructions; adult learning in non-formal education.

The publication is addressed to research scientists, educators, teachers-practitioners, new scientists and all those who are not indifferent to the problems of childhood, education, formation of the national and cultural identity, development of education in Ukraine in the age of digitalization and global pandemic challenges.

Co-authors: Svetlana Sysoieva, Tamara Pirozhenko, Taras Olefirenko, Hanna Tsvietkova, Olena Matviienko, Ellina Panasenko, Natalia Gavrish, Olga Reipolska, Nataliia Melnyk, Olena Semenog, Myroslava Vovk, Silenko Nadiya, Sopfiia Dovbnia, Raisa Shulihina, Victoriia Khodunova, Olena Khartman, Iryna Soroka, Olga Bezsonova, Svitlana Vasilieva, Kateryna Shcherbakova, Lilia Makarenko, Yuliia Volynets, Nadiia Stadnik, Irina Tovt, Iryna Bondar, Halyna Shelepko, Iryna Tovkach, Iryna Kuzmenko, Irina Voityuk, Tatyana Snyatkova, Halyna Savluk, Olga Funtikova, Svitlana Makarenko, Victoria Galchenko, Liudmyla Semencha, Sofiia Berezka, Andrey Makarenko, Oksana Kovalova, Maryna Boichenko, Iryna Chystiakova, Olha Pasko, Roman Gurevych, Liudmyla Gabriichuk, Liudmyla Ibrahimova, Natalia Kostenko, Nadiia Opushko, Oksana Stupak, Valentyna Bilyk, Olga Tsurul, Yurii Lynnyk, Lesia Volnova, Oksana Sukhomlyn

Veröffentlicht im Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt)

InterGING Verlag, Deutschland, Dezember 2021

Umschlagbild: <https://pixabay.com>

Umschlaggestaltung: M.Heilberg

Published in Germany

© Copyright © 2021 by Prof., PhD. Hanna Tsvietkova December, 2021. This book is an open access publication. Open Access This book is licensed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits use, sharing, adaptation, transformation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons license and indicate if changes were made. The images or other third party material in this book are included in the book's Creative Commons license, unless indicated otherwise in a credit line to the material. If material is not included in the book's Creative Commons license and your intended use is not permitted by statutory regulation or exceeds the permitted use, you will need to obtain permission directly from the copyright holder. The use of general descriptive names, registered names, trademarks, service marks, etc. in this publication does not imply, even in the absence of a specific statement, that such names are exempt from the relevant protective laws and regulations and therefore free for general use. The publisher, the authors and the editors are safe to assume that the advice and information in this book are believed to be true and accurate at the date of publication. Neither the publisher nor the authors or the editors give a warranty, express or implied, with respect to the material contained herein or for any errors or omissions that may have been made. The publisher remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright © 2021 by Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt)

InterGING Verlag

Wiesenwinkel 2, Aerzen, Germany

www.intergingpublishing.wordpress.com

INTRODUCTION

The society of postmodernism, the society of the XXI century differs in that it strives for «mutually prosperous globalization» (Lee Byng-Jin, 2003), where humanity interacts and thrives in cooperation and unity, where life and education with equal rights and privileges are a reality.

Mutual prosperity of mankind, «mutual prosperous globalization»–the main focus of the future of psychological and pedagogical education; it is an opportunity to cooperate, revealing their talents and abilities, a bright opportunity for self-affirmation and self-actualization. It is «symbiotic globalization» that must be created and begin to operate during our century, influencing and transforming not only social, political, economic relations, but also education that supports the child, the individual reveals his potential, aspirations, talents, creating a new educational system. themselves, transforming human existence. Education that cultivates the values of achieving cooperation, harmony, a combination of multicultural aspects, competent attitude to pedagogical reality; influences the formation of a community of like-minded people; which uses the enormous potential of digitalization, belongs to the future. It is based on postmodern pedagogy and psychology that a new generation of the XXI century can be formed, the main value of which will be respect for other peoples, mutual understanding with other national and cultural identities, understanding the importance of preschool childhood. The main mission of postmodernism education is to help individuals to realize their identity, to educate future generations to respect other peoples, to form a tolerant attitude to various mentalities; mutually enriching coexistence based on partnership and exchange of values according to ecological, environmental, competence approaches.

The presented monograph covers topical issues of modern psychological and pedagogical education: comparative aspects of the formation of the national and cultural identity of the individual; innovative projects of scientists; trends in the development of preschool and primary education in the era of postmodernism; topical issues of training a competent future professional teacher; problems of postmodern digitalization of education in practical constructions; adult learning in non-formal education.

The scientific research of the proposed monograph is a response to the challenges facing Ukrainian education in the XXI century, education that influences modern educational policy, contributes to the formation of the world educational space and provides a dialogue of cultures.

The publication is addressed to research scientists, educators, teachers-practitioners, novice scientists and all those who are not indifferent to the problems of childhood, education, formation of national and cultural identity, development of education in Ukraine in the age of digitalization and global pandemic challenges.

ПЕРЕДМОВА

Суспільство постмодернізму, суспільство XXI століття відрізняється тим, що прагне до «взаємної процвітаючої глобалізації» (*Lee Byung-Jin, 2003*), де людство взаємодіє та процвітає у співпраці та єдності, де життя та освіта з рівними правами та привілеями – реальність.

Взаємне процвітання людства, «взаємна процвітаюча глобалізація» – головний акцент майбутнього психолого-педагогічної освіти; це можливість взаємно співпрацювати, розкриваючи свої таланти та здібності, яскраво самостверджуватися та самоактуалізуватися. Саме «симбіотична глобалізація» має створитися та почати діяти впродовж нашого століття, впливаючи та перетворюючи не тільки суспільні, політичні, економічні відносини, але й освіту, яка підтримує дитину, особистість, розкриває її потенційні можливості, прагнення, таланти, створюючи нову освітню систему, у такий спосіб перетворюючи людське існування. Освіті, яка культивує цінності досягнення співпраці, гармонії, поєднання полікультурних аспектів, компетентного ставлення до педагогічної дійсності; впливає на формування спільноти однодумців; яка використовує величезні можливості діджиталізації, належить майбутнє. Саме на ґрунті постмодерної педагогіки та психології можна сформувати нове покоління XXI століття, основною цінністю якого буде повага до інших народів, взаєморозуміння з іншими національно-культурними ідентичностями, розуміння важливості дошкільного дитинства. Основна місія освіти постмодернізму – допомога особистості в усвідомленні своєї ідентичності, виховання майбутніх поколінь у повазі до інших народів, формування толерантного ставлення до різноманітних ментальностей; взаємозбагачувальне співіснування на основі партнерської взаємодії та обміну цінностями на ґрунті екологічного, середовищного, компетентнісного підходів.

Презентована монографія охоплює актуальні питання сучасної психолого-педагогічної освіти: порівняльні аспекти формування національно-культурної ідентичності особистості; інноваційні проєкти науковців; тенденції розвитку дошкільної та початкової освіти в епоху постмодернізму; актуальні питання підготовки компетентнісного майбутнього професійного педагога; проблеми постмодерної діджиталізації освіти в практичних розробках; навчання дорослих в умовах неформальної освіти.

Наукові розвідки запропонованої монографії є відповіддю на виклики, що стоять перед українською освітою XXI століття, освітою, яка впливає на сучасну освітню політику, сприяє формуванню світового освітнього простору, забезпечує діалог культур.

Видання адресоване вченим-дослідникам, вихователям, учителям-практикам, науковцям-початківцям і всім небайдужим до проблем дитинства, виховання, формування національно-культурної ідентичності, розвитку освіти України у столітті цифровізації та глобальних, пандемічних викликів.

РОЗДІЛ III. ПІДГОТОВКА МАБУТНІХ ФАХІВЦІВ У КОМПЕТЕНІСНИХ, ДІЯЛЬНІСНИХ ПРІОРИТЕТАХ

DDC УДК 373.2.091.113:004

«SOFT SKILLS» УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПОНЯТТЯ

Ганна Цветкова,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології
дошкільної освіти,

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна,

ORCID ID 0000-0003-1556-4856,

tsvetkova1271@gmail.com

Галина Савлук,

аспірантка кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна,

ORCID ID 0000-0002-3609-901X,

h.i.savluk@npu.edu.ua

Анотація. У статті розкрито сутність поняття «soft skills» як «м'які/гнучкі» навички в управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти.

Особливості змісту «soft skills» включають сукупність взаємозалежних структурно-змістових навичок як-то: комунікативні, ситуаційна обізнаність, гнучкість, комплексне рішення проблем, критичне мислення, творчі здібності, уміння управляти людьми, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, формування власної думки та прийняття рішень, клієнтоорієнтованість, навички ведення перемовин, гнучкість розуму тощо.

Ключові слова: «soft skills»; управлінець; управлінська діяльність; керівник; заклад дошкільної освіти.

«SOFT SKILLS» SEEN AS PERREQUISITE OF MANAGEMENT ACTIVITY OF THE HEAD OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION: ESSENCE AND CONTENT OF THE CONCEPT

Hanna Tsvietkova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Pedagogy and
Psychology of Pre-school Education,

National Pedagogical Dragomanov University,
Kyiv, Ukraine,

ORCID ID 0000-0003-1556-4856,

tsvetkova1271@gmail.com

Halyna Savluk,
PhD student of the Faculty of Pedagogy and Psychology
of Preschool Education,
National Pedagogical Dragomanov University,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0002-3609-901X,
h.i.savluk@npu.edu.ua

Abstract. *The article reveals the essence of the concept of “soft skills” skills from the perspective of their importance in the management of the head of preschool education. “Soft skills” were found to include a set of interdependent structural and semantic skills such as: communication, situational awareness, flexibility, comprehensive problem solving, critical thinking, creativity, ability to manage people, interaction with people, emotional intelligence, formulating and wording thoughts, making decisions, customer orientation, negotiation skills, flexibility of mind, etc.*

Key words: *«soft skills»; manager; managerial activity; head; preschool institution.*

Актуальність дослідження. Зумовлено тим, що в епоху ХХІ ст. затребуваний фахівець, який орієнтований на сучасні управлінські пріоритети, здатний до особистісної та професійної самоактуалізації й саморозвитку в діяльності, володіє різноманітними інноваційними методиками, технологіями та засобами менеджменту. За експертними оцінками самими затребуваними компетентностями в майбутньому будуть вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в полікультурному середовищі, розвивати емоційний інтелект. Актуальність та доцільність цього дослідження обумовлені необхідністю модернізації дошкільної освіти для забезпечення цілісного оновлення і приведення її у відповідність до тих змін, які відбуваються в соціальному, політичному, економічному, культурному просторі України, урахувавши загальносвітові тенденції, а також упровадженням стратегії випереджувального розвитку особистості. Нове розуміння ролі управлінця (професіонал, який орієнтується в наукових досягненнях, в інноваціях психолого-педагогічної науки, володіє різними технологіями навчання, виховання і розвитку дітей, здатний до саморозвитку, самовдосконалення, самоделювання та самопроектування в різних сферах життєдіяльності) зумовлює потреби конкретизувати сутність та зміст компетенцій «soft skills».

Успішний управлінець створює більш комфортні умови праці для колективу, налагоджує співпрацю з сім'ями дошкільників, організовує креативний освітній простір для дітей у закладі дошкільної освіти – гармонізує довкілля.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему «soft skills» в управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти в науково-педагогічній літературі досліджували такі сучасні науковці, як: К. Коваль, (розвиток «soft skills» у студентів) (*Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2015*); І. Гевлич, Л. Гевлич (сучасні тенденції вітчизняної вищої освіти) (*Бібліографічні матеріали, 2019*); у працях зарубіжних дослідників,

зокрема К. Перез Мейа, Е. Пурцелл, Ж. Реєс Бернардо та ін. «soft skills» є загальними вміннями та найважливішими вміннями на сучасному світовому ринку праці, особливо в умовах стрімкого розвитку технологій. У своїх працях науковці зробили спроби узагальнити поняття «soft skills» та конкретизувати його зміст.

Законом України «Про дошкільну освіту» визначено завдання дошкільної освіти на сучасному етапі, організаційно-правові і навчально-методичні засади функціонування закладів дошкільної освіти. Особливо важливим є окреслення нових підходів до створення різноманітних форм здобуття дошкільної освіти. Затверджений Базовий компонент 2021 (державні стандарти) дошкільної освіти визначив вимоги до змісту, рівня та обсягу такої освіти, які є основою оцінки певного освітнього рівня, норми, що узгоджують інтереси дитини й потреби суспільства щодо освіченості особистості.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у розкритті сутності, змісту та характеристиці «soft skills» як «м'яких/гнучких» навичок в управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти.

Результати дослідження. Тенденції життя вимагають від керівника закладу дошкільної освіти, вільно адаптуватися до умов сьогодення, швидко та якісно враховувати зміни та потреби суспільства.

Успішному керівникові необхідні особливі «soft skills» (м'які/гнучкі) – навички особистості, такі як комунікабельність, вміння працювати в команді, контроль використання часу, креативність та ін. Наявність цих навичок надзвичайно важлива для забезпечення ефективної співпраці між командною та продуктивною співпрацею для досягнення поставленої мети.

Розглянемо сутність та зміст поняття «soft skills» детальніше. «Soft skills» – це професійні, внутрішньо-особистісні та міжособистісні навички, які дозволяють бути успішними у професійній управлінській діяльності. Сталого переліку, як і класифікації «soft skills», не існує, оскільки для різних видів діяльності пріоритетними є різні види навичок (електронний ресурс, 2015).

Розглянемо чотири основні категорії навичок, які є необхідними в роботі керівника закладу дошкільної освіти.

Навчальні навички	• Допомагають адаптуватися до середовища та вдосконалювати свої знання, вміння та компетентності
Навички грамотності	• Допомагають розрізняти факти, публікувати інформацію, створювати технології, визначати достовірність джерел та інформації
Соціальні навички	• Здатність успішно й ефективно взаємодіяти з людьми або різними групами, досягаючи поставленої мети
Особистісні навички	• Якості людини, які певним чином характеризують її особистість

Рис. 1. Основні категорії навичок

Навчальні навички, схарактеризовано як критичне мислення, уміння розв'язувати проблеми, які формуються тоді, коли керівник не лише відтворює інформацію, але й пізнає для себе нові знання, розробляє і розвиває нові ідеї; аналізує все, що відбувається навколо; розв'язує логічні завдання; знаходить усьому пояснення. Формувати й розвивати критичне мислення керівника, можуть онлайн-сервіси: Infogr.am, дошки мозкового штурму Stormboard тощо.

Креативність (творчість, інноваційність) формується і розвивається за умов реалізації власного творчого потенціалу (малювання; створення відео, презентацій тощо), генерування цікавих ідей, нестандартного мислення. Для цього доречно використовувати такі онлайн-сервіси, як: документи Google Диск, онлайнві презентації, відеоредактори Youtube тощо.

Самонавчання і саморозвиток формуються і розвиваються завдяки наявності у особистості цікавості до знань, бажання і мотивації їх отримувати. Для цього потрібно багато читати, навчатися самоорганізації і позитивному мисленню, цікавитися усім новим та знаходити онлайн курси для розширення власних знань.

Навички грамотності, як медіаграмотність формуються завдяки навчанню систематично критично оцінювати інформацію з використанням різних інструментів оцінювання, аналізувати медіаполе і відповідально ставитися до медіа споживання, шукати посилання на першоджерело, використовувати ресурси для перевірки інформації та для освоєння нових знань з медіаграмотності. Тут допоможуть такі засоби, як: сервіси новин Google News; зворотній пошук зображень за допомогою Google; геосервіси Google Maps; наукові пошукові сервери тощо.

Цифрова грамотність формується за умов використання інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання навчальних і життєвих завдань керівника закладу дошкільної освіти, використання інтернет ресурсів для нових можливостей, створенню та обробки фото-, відео- та інших файлів, опанування програм з графічного дизайну тощо. Також варто не забувати про онлайн безпеку, про захист персональних даних і конфіденційність.

«Soft skills» важливі як в роботі керівника закладу дошкільної освіти, так і в житті. Чим вище людина піднімається по кар'єрних сходах, тим більшу роль відіграють соціальні навички: зв'язок – здатність до усного спілкування, написання, подання, прослуховування; люб'язність – манери, етикет, діловий етикет; гнучкість – адаптивність, бажання змінюватися, навчання протягом усього життя; цілісність – чесна, етична, висока моральність, має особисті цінності; міжособистісні навички – приємність, привабливість, почуття гумору, дружність, вихованість, співпереживання, самоконтроль, терпимість, комунікабельність; позитивне ставлення – оптимістичний, захоплений, заохочувальний, щасливий, впевнений; професіоналізм – діловий, оволодіння основами й глибинами професії; відповідальність – підзвітна, надійна, виконує роботу, винахідлива, самодисциплінована, хоче робити добре, сумлінно; командна робота – кооператив, працюють разом з іншими, приємні, сприятливі, корисні, спільні; робоча етика – працьовитий, готовий працювати в команді,

лояльний, ініціативний, мотивований вчасно.

Такі соціальні навички, як навички командної роботи формуються під час навчання, участі в тренінгах/семінарах, спрямованих на формування сумісної роботи. Для розвитку цих навичок можна організовувати зустрічі з учасниками освітнього процесу, запрошувати батьків до членджу, бути командним гравцем та уважним співрозмовником. Для формування і розвитку навичок командної роботи можна використовувати сервіси для створення блогів, платформ дистанційного навчання і вебінарів Zoom, Google meet, миттєвого опитування (Direct poll, Kahoot) тощо. Комунікативність формується за умови самостійного налагодження особистістю комунікації з іншими, розв'язання спільних завдань, розширення сфер спілкування, а також обмінів контактами в соціальних мережах. Онлайн-інструментами для формування комунікативних навичок можуть бути Google Диск (спільне редагування документів, написання коментарів), сервіси для створення спільної дошки Padlet.com чи Linoit, спілкування Skype, Telegram, Viber тощо.

Формуванню емоційного інтелекту допомагає здатність розбиратися у власних і чужих почуттях, рахуватися з оточуючими, будувати з ними відносини на основі довіри і співпереживання. Для цього потрібно усвідомлювати і самоконтролювати власні емоції, бути самосвідомим, будувати взаємини з учасниками освітнього процесу. Існує безліч різноманітних способів (арт-терапія, казкотерапія, дихальні практики) розвитку емоційного інтелекту та емпатії.

«Soft skills» – універсальні компетентності, які набагато важче виміряти кількісними показниками. Іноді їх називають особистими якостями, тому що вони залежать від характеру людини і узгоджуються з особистим досвідом.

Розглянемо компоненти «soft skills», які пропонують в інституті Макса Планка в Мюнхені (Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften), що впливають на особисту ефективність:

- активна життєва позиція: уміння брати відповідальність, націленість на досягнення, впевненість в собі, висока самомотивація;
- міжособистісні стосунки: комунікабельність, чесна самооцінка, емпатія – співпереживання іншим людям;
- націленість на успіх: самовіддача, прагнення до підтримки і підвищення свого статусу, аналітичний склад розуму, прояв ініціативи;
- міцний характер: адекватне сприйняття критики, стійкість до невдач, позитивне мислення, чітка життєва позиція, наявність сенсу в роботі.

Особисті навички розглядаємо як гнучкість, що формуються через вимушеність адаптуватися до змінних умов роботи. Найкраще сформувані ці навички можна у процесі діяльності, спрямованої на розв'язання будь-яких проблем, необхідних для адаптування до незвичних умов тощо. Для цього можна використовувати такі онлайн-майданчики, як віртуальні проекти Wikispaces, створення і ведення блогів Blogger, соціальні мережі тощо.

Таймменеджмент формується під час планування своєї роботи, виконання креативних завдань, встановлення цілей та їх досягнення. Також важливою

умовою тайменеджменту є винагорода за власні досягнення. Допоможуть формувати і розвивати ці навички: сервіс для планування Google Календар, OneNote; сервіс для фіксування власних думок Google Keep; Skitch – сервіс для створення Evernote, де можна робити знімки, на яких розміщувати власні думки; RescueTime тощо.

Ініціативність виражається в умінні проявляти ініціативу в різних ситуаціях; об'єктивно оцінювати власні сили, знання та навички; керувати своїм навчанням, розвиватися. Розвинути ці навички можна, якщо використовувати онлайн-сервіси, що дають змогу збирати, упорядковувати та організовувати інформацію для власної справи з різних джерел Zotero, сервіси закладок на корисні ресурси Symbaloo, ментальні карти Spicynodes та Mindmeister тощо.

Визначені особливості «soft skills» для керівника закладу дошкільної освіти, які є найбільш важливими навичками для особистої ефективності: комунікативні навички, активна життєва позиція, аналітичний склад розуму, самовіддача і витривалість, уміння працювати в команді, цілеспрямованість, уміння вирішувати конфлікти, здатність надихатися новими ідеями, творче мислення, надійність.

Узагальнюючи ці визначення, можна стверджувати, що: навички – це поєднання знань і вмінь, які отримані упродовж життя. Тобто, складовими навичок є знання (сукупність інформації з будь-якої галузі, набутих у процесі навчання, дослідження тощо) та вміння (здобута на основі досвіду і знань здатність робити щось належним чином).

За даними World Economic Forum, серед найбільш затребуваних універсальних навичок (soft skills – «м'які/гнучкі» навички) виділено, насамперед, навички креативності, здатність до переконання, комунікативні навички, навички управління часом (time-management), за даними дослідження LinkedIn Learning (2019) – навички адаптування.

В Україні поняття «soft skills» є відносно новим і достатньою мірою недослідженим. Тож розгляд проблеми розвитку «м'яких/гнучких» навичок керівника закладу дошкільної освіти в управлінській діяльності є надзвичайно актуальне.

Поняття «soft skills» починає вживатися у наукових роботах ще з 90-і рр. ХХ століття. Одними із перших до нього звертаються американські та німецькі фахівці в галузі управління, пізніше воно з'являється в працях представників бізнесу і освіти.

Аналіз україномовного наукового дискурсу дозволив установити, що останнім часом інтерес практиків і теоретиків освіти до потенціалу дисциплін вищої школи для формування м'яких навичок помітно зростає, що засвідчують дослідження вітчизняних науковців: А. Безус, І. Гевлича, Л. Гевлич, К. Ковалю, Ю. Федорової, І. Федулової та ін.

Сутність поняття «soft skills» по-різному визначається дослідниками в науковій літературі. Науковці розглядають цей термін як вміння успішно взаємодіяти з оточенням, що охоплює ряд універсальних або некогнітивних

компетенцій (К. Коваль, К. Перез Мейа, Е. Пурцелл, Ж. Реєс Бернардо, І. Ясна та ін.). До переліку «soft skills» належать вміння ефективно здійснювати міжособистісне спілкування, працювати в команді, критично мислити, вести переговори, оцінювати та приймати рішення, розв'язувати складні проблеми.

За твердженням Г. Бабій, особистісні якості є доповненням професійних, а професійні якості обумовлюють ті особистісні якості, які повинен мати або розвивати в собі фахівець для професійного зростання. По суті, «soft skills» – це навички, вміння та характеристики, які дозволяють бути успішними у професійній діяльності. До них відносять: лідерські якості та вміння працювати у команді, вміння проводити переговори, вміння ставити та досягати поставлених цілей, управління часом, цілеспрямованість, презентаційні навички, навички ефективної комунікації, стресостійкість, креативність, творчий підхід до вирішення завдань та аналітичні здібності, тощо. Сталого переліку, як і класифікації «soft skills», не існує. Оскільки, зрозуміло, що для різних видів діяльності пріоритетними є різні види «soft skills».

На думку К. Коваль, поняття «soft skills» пов'язане з тим, яким чином люди взаємодіють між собою, тобто «м'які» навички рівною мірою необхідні як для повсякденного життя, так і для роботи.

За даними досліджень, професійну успішність визначають саме «soft skills». Для кар'єрного зростання потрібно починати їх застосовувати з самого нижчого рівня. В сучасному світі головне – це інформація, а саме володіння певними знаннями – статичне, адже вони можуть швидко стати неактуальними та застарілими. Набагато важливіше здобути необхідну інформацію в потрібний момент. Відповідь на цю вимогу ринку праці можуть дати люди, які оволодіють «м'якими» навичками.

Вище викладений аналіз дозволив розкрити сутність і зміст поняття «soft skills» як «м'які/гнучкі» навички структури управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти представлені на рис. 2.

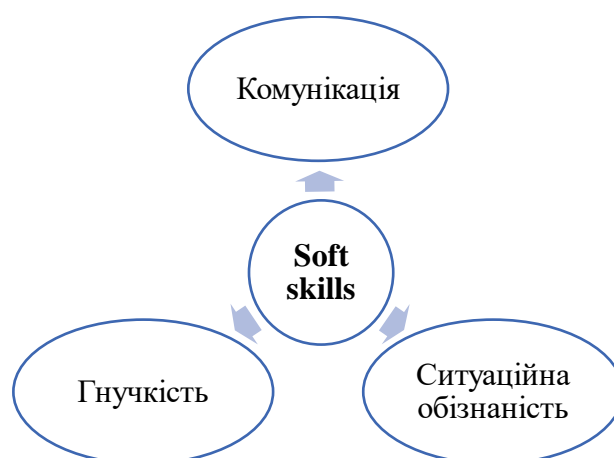

Рис.2. Структурні навички «soft skills»

Таким чином, перераховані навички ефективно сприятимуть успіху в професійній діяльності керівника закладу дошкільної освіти. «Soft skills» – це хороші манери і риси особистості, необхідні для взаємодії з учасниками

освітнього процесу, хороших відносин та успішної соціалізації з командою працівників закладу дошкільної освіти.

Обґрунтуємо детально навички, що входить в «soft skills» управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти. Основне, на що звертаємо увагу в першу чергу – це комунікативні навички управлінця, які чітко формулює свої потреби та очікування до учасників закладу дошкільної освіти. А також уважно вислухати, як інші формулюють свої потреби і очікування. Вміло веде переговори з іншими в поважній та професійній манері, так що у кожного учасника залишається відчуття, що він був почутий і зрозумілий. Комунікація займає більшу частину робочого дня, так що знадобиться вміння вести ділову і дружню переписку, спілкуватися в чатах, поштою, на конференціях та інших тематичних офлайн-заходах.

Наступна навичка «soft skills» – це ситуаційна обізнаність керівника який вміє відстежувати як розвивається ситуація навколо учасників, знає, вміє і розглядає різні способи реагування на неї такими діями, які дадуть найкращий результат для всіх залучених в цю ситуацію.

Іншою важливою навичкою «soft skills» є гнучкість, яка виявляється в тому, що керівник закладу дошкільної освіти може добре працювати в різних ситуаціях, а також вміє виходити з однієї ситуації на іншу не розчаровуючись і не перестаючи успішно виконувати свої завдання. Здатність бути дипломатичним і тактовним, зберігати професійний тон і адекватну манеру поведінки, навіть коли присутні якісь розбіжності або конфлікти.

Щоб досягти успіху в управлінській діяльності, сучасному керівнику потрібно опанувати необхідними навички «soft skills».

Рис. 3. Необхідні навички «soft skills» в управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти

Детально схарактеризуємо необхідні навички:

- комплексне багаторівневе рішення проблем (Complex problem solving) – це означає, що людина здатна бачити сутність проблем і розбиратися з причиною, а не з наслідком;
- критичне мислення (Critical thinking)– це спосіб мислення, при якому людина ставить під сумнів інформацію, що надходить зовні й навіть власні переконання;
- креативність в широкому сенсі (Creativity) – це здатність бачити те, чого ще немає;
- вміння управляти людьми (People management) – це складна наука про те, як лідерам приймати головні рішення;
- взаємодія з людьми (Coordinating with others) –це вміння налагодити контакт будь з ким;
- емоційний інтелект (Emotional intelligence)– здатність розуміти емоції, наміри і мотивацію інших людей і свої власні, а також вміння управляти своїми емоціями та емоціями інших людей;
- формування власної думки та прийняття рішень (Judgment and decision-making)– неодмінно потрібно буде формулювати свою думку і приймати рішення. Самостійність у всьому;
- клієнтоорієнтованість (Service orientation)– хороший сервіс завжди на вагу золота;
- навички ведення перемовин (Negotiation)– вміння ясно висловлюватися, бути переконливим – трендова навичка;
- гнучкість розуму (Cognitive flexibility) – це здатність розуму швидко перемикається з однієї думки на іншу, а також обмірковувати кілька речей одночасно.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Дослідження обґрунтовано й вибудовано на основі загальнонаукових, педагогічних, теоретичних основ, сукупності відповідних дослідницьких методів та визначення сутності і змісту поняття «soft skills».

Сутність «soft skills» розглядаємо як «м'які/гнучкі» навички в управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти.

«Soft skills» включає сукупність взаємозалежних структурно-змістових навичок: комунікативні, ситуаційна обізнаність, гнучкість, комплексне рішення проблем, критичне мислення, творчі здібності, вміння управляти людьми, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, формування власної думки та прийняття рішень, клієнтоорієнтованість, навички ведення перемовин, гнучкість розуму.

Проведене дослідження не вичерпує усіх аспектів проблеми «soft skills» управлінської діяльності керівника закладу дошкільної освіти.

А також подальшого дослідження потребує проблема цілеспрямованої підготовки керівника закладу дошкільної освіти до організації управлінської діяльності в закладі дошкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Emma Ch. These are the 100 most in-demand skills of 2019. According to LinkedIn.

World Economic Forum. URL: <https://www.cnbc.com/2019/01/08/the-25-most-in-demand-technical-skills-of-2019-according-to-linkedin-.html>

2. Бабій Г.В. Аналіз вимог до особистісних та професійних якостей інженерів із програмного забезпечення в контексті формування готовності до професійного спілкування: *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*. 2013. № 7. С. 17-21.

3. Soft skills: універсальні навички європейського рівня (Електронний ресурс) Ілам Ясна. 2015. URL: <https://studway.com.ua/soft-skills/>.

4. Doyle Alison. (2020). What are Soft Skills? – The balance careers [in English] available at. URL: <https://www.thebalancecareers.com/what-are-softskills-2060852>

5. Іванова Л., Скорнякова О. «Soft skills» як важлива складова конкурентоспроможності фахівця з інформаційних технологій. *Молодий вчений*. № 12 (64). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/22.pdf>

6. Коваль К. Розвиток «Soft skills» у студентів – один з чинників для їх працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2015. № 2. С. 162-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2015_2_26.

7. Карапетян А. Аналіз SWOT як інструмент оцінювання та розвитку «Soft skills» студентів немовних спеціальностей у процесі навчання іноземної мови. *Педагогічні науки*. 2017. № 135. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24201/1/KARAPETYAN%20ALINA.pdf>

8. От хорошего к великому. Почему одни компании совершают прорыв, а другие нет... Джим Коллинз; пер. с англ. Павла Павловского; под ред. Василия Дерманова. 19-е изд. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2009. 368 с.

9. Europe needs better jobs for better-matched skills. – Cedefop survey. (2015). URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/europe-needs-better-jobs-better-matched-skills-cedefop-survey>

10. Європейський словник навичок та компетенцій [Електронний ресурс] / DISCO European Dictionary of Skills and Competences. URL: http://disco-tools.eu/disco2_portal/

REFERENCES

1. Emma Ch. These are the 100 most in-demand skills of 2019. According to LinkedIn. World Economic Forum. URL: <https://www.cnbc.com/2019/01/08/the-25-most-in-demand-technical-skills-of-2019-according-to-linkedin-.html> [in English]

2. Babii H.V. Analiz vymoh do osobystisnykh ta profesiynykh yakostei inzheneriv iz prohramnoho zabezpechennia v konteksti formuvannia hotovnosti do profesiinoho spilkuvannia : *Science and Education a New Dimension: Pedagogy and Psychology*. 2013. № 7. S. 17-21 [in Ukrainian].

3. Soft skills: universalni navychky yevropeiskoho rivnia (Elektronnyi resurs) Iami Yasna. 2015. URL: <https://studway.com.ua/soft-skills/> [in Ukrainian].

4. Doyle Alison. (2020). What are Soft Skills? – The balance careers [in English] available at. URL: <https://www.thebalancecareers.com/what-are-softskills-2060852> [in English]

5. Ivanova L., Skorniakova O. «Soft skills» yak vazhlyva skladova konkurentospromozhnosti fakhivtsia z informatsiynykh tekhnolohii. *Molodyi vchenyi*. № 12 (64). URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/12/22.pdf> [in Ukrainian].

6. Koval K. Rozvytok «Soft skills» u studentiv – odyz z chynnykiv dlia yikh pratsevlashtuvannia. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, 2015. № 2. S. 162-167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2015_2_26 [in Ukrainian].

7. Karapetian A. Analiz SWOT yak instrument otsiniuvannia ta rozvytku «Soft skills» studentiv nemovnykh spetsialnostei u protsesi navchannia inozemnoi movy. *Pedahohichni nauky*. 2017. № 135. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/24201/1/KARAPETYAN%20ALINA.pdf> [in Ukrainian].

8. Ot horoshego k velikomu. Pochemu odni kompanii sovershajut proryv, a drugie

net... Dzhim Kollinz; per. s angl. Pavla Pavlovskogo; pod red. Vasilija Dermanova. 19-e izd. Moskva: Mann, Ivanov i Ferber, 2009. 368 s [in Russian].

9. Europe needs better jobs for better-matched skills. – Cedefop survey. (2015). URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/news/europe-needs-better-jobs-better-matched-skills-cedefop-survey> [in English]

10. Yevropeiskyi slovnyk navychok ta kompetentsii [Elektronnyi resurs] / DISCO European Dictionary of Skills and Competences. URL: http://disco-tools.eu/disco2_portal/ [in English]